

سیاست داخلی/خارجی

یادداشت

مبارزه با فساد مهم‌ترین

ویژگی سند تحول قضایی

	
<div><div>محمد مهاجری</div><div></div></div>	
	
پژوهشگر حقوق عمومی	آسیب‌شناسی در سـنـت

قوه‌قضائیه است تا جایی که به اعتقاد بنده، وقتی رئیس جدید قوه‌قضائیه منصوب شد اولین نکته‌ای که باید مدنظر قرار دهد شناسایی دقیق و پذیرفتن وجود مشکل در ساختار فعلی قوه‌قضائیه است و این موضوع بخش مهمی از کار است؛ پس از شناسایی مشکل باید برای حل آن اقدام‌کنند.نکته‌ای که در زمان ریاست‌آقای رئیسی در قوه‌قضائیه وجود داشت وتاکید رهبر معظم انقلاب نیز ناشی از همین امر بود. بنابراین رئیس جدید قوه‌قضائیه نیز باید هم به آسیب‌شناسی‌های انجام شده و هم به راهبردهایی که در سند تحول قضایی آمده، توجه کند.

یکی از ویژگی‌های مطلوب طبق این سند، تعیین سامانه‌ای برای سازماندهی محکومان بود، درحالی که یکی از دشواری قضات این است که وقتی می‌خواهند ناتوانی مالی فرد را تشخیص دهند، دسترسی مشخصی به سامانه‌هایی همچون حساب‌های بانکی و اداره ثبت ندارند و درباره‌شهود نیز وضعیت به همین ترتیب است؛ یعنی وقتی شهود معرفی می‌شوند، شهادت می‌دهند، در حالی که سابقه شهادت‌کذب داشته یا عدم عدالت آنها اثبات شده است.

بنابراین سامانه‌های زیادی در دوره اخیر ایجاد شد که به ایجاد تحول در قوه‌قضائیه کمک خواهد کرد؛ بنابراین اگر رئیس قوه‌قضائیه در دوره جدید به این موارد عمل نکند قطعاً دستگاه قضایی متضرر خواهد شد، چراکه بسیاری از نوآوری‌ها و سامانه‌های طراحی شده با توجه به پیشرفت‌های فناوری جزو لوازم کار قضایی محسوب می‌شود.

همچنین در بررسی‌ماز اسـنـد مشخص شد، مهم‌ترین آسیب‌شناسی صورت گرفته در آن مقایله با فساد موجود در ساختار خود قوه‌قضائیه بوده است که برخی از آثار آن را نیز بیرون مشاهده کردیم؛ یعنی از برخورد با قضات متخلف تا به نتیجه رسیدن پرونده آقای طبری به نوعی مبارزه درون سازمانی بود که آقای رئیسی از آن استفاده کردند و این مساله می‌تواند یکی از ویژگی‌های مهم سند تحول باشد.

همچنین بازسازی امکانات قوه‌قضائیه برای عملکرد بهتر از دیگر ویژگی‌های این سند است که در این زمینه می‌توان به کاهش اطلاع دادرسی یا برخورداری از دادرسی‌های الکترونیکی که بدون حضور فیزیکی افراد در دادگاه برگزار می‌شود، اشاره کرد؛ بنابراین یکی از مهم‌ترین مواردی که در سند پیش‌بینی شده، مبارزه با فساد درون سازمانی است.

درباره اصلاح این سنت نیز قطعاً شخص آقای رئیسی و هیچ عضو دیگر قوه‌قضائیه ادعا نخواهند داشت این سند بدون اشکال است. اما بحث این است وقتی ما آسیب‌های قوه‌قضایی را بررسی می‌کنیم، متوجه می‌شویم این سند از نظر حقوقی درست تنظیم شده است.

نکته دیگر، مساله‌ای درباره حقوق عامه است که در خود قانون اساسی نیز احیای حقوق عامه جزو وظایف قوه‌قضائیه قرار گرفته است که بر اساس آن دادستان و سایر عناصر قضایی می‌توانند در این زمینه عمل کنند. اما بحث چیستی حقوق عامه ونحوه احیای آن مباحث مختلفی دارد. کما این‌که وقتی برای احیای حقوق عامه اقدام می‌شود، از سوی مخالفان نقد‌های زیادی خواهید داشت، چراکه در واقع می‌خواهید از حقوق اشخاصی دفاع کنید که حامی مشخص و قدرت بالایی ندارند و از این روی ممکن است در برخی مصادیق مشکلاتی ایجاد شود، لذا بهتر است حقوقدانان مصادیق را به‌صورت جزئی‌تر مشخص کنند، هرچند اصل موضوع از لحاظ حقوقی جزو وظایف قوه‌قضائیه تلقی می‌شود.

عکس:میزان

کسب اجازه حجت‌الاسلام رئیسی از رهبر معظم انقلاب

رئیس قوه قضائیه در نامه‌ای به رهبر معظم انقلاب اسلامی اجازه خواست در زمان باقیمانده تا آغاز به کار دولت جدید، در تمهید مقدمات استقرار دولت سیزدهم متمرکز شود.

به گزارش روزنامه جام جم، حجت‌الاسلام سید ابراهیم رئیسی در نامه‌ای به رهبر

تحولات قوه قضائیه چگونه امید و اعتماد را در جامعه احیا کرد؟

جهاد قضایی؛ بدون توقف

«امید» و «اعتماد» دو کلید واژه مهمی بود که در فراز و نشیب حوادث سال‌های اخیر کم و کاستی‌های بسیاری را پشت سر گذاشت و این دو سرمایه مهم اجتماعی با تحولات پر فشار داخلی و خارجی زخم برداشت وتاب‌آوری آن به پایین‌ترین حد خود رسید. اتفاقی که البته در دوره جدید قوه قضائیه با امید دوباره به «تغییر» نفس تازه کرد و به تعبیر رهبری «این امید و اعتماد سرمایه گرانقدر اجتماعی است که هیچ چیزی با آن برابری نمی‌کند»؛ شاید به همین دلیل بود که رهبر انقلاب در نشست‌ی که به سنت هر سال در سالگرد شهادت شهید بهشتی برگزار می‌شود، گفتند که «رنده شدن امید و افزایش اعتماد مردم به دستگاه قضا مهم‌ترین اثر حرکت جهادی دو سال اخیر در قوه قضائیه بوده است.»

اتصور که خاطره جمعی مردم به یاد دارد تا پیش از حضور سید ابراهیم رئیسی در جایگاه ریاست، قوه قضائیه جزو نهادهایی بود که مردم کم و بیش رضایت چندانی از عملکرد آن نداشتند و حتی در فضای حقیقی و مجازی برخی تصمیمات و بی‌عملی‌های قوه به ویژه در زمینه مبارزه با فساد را به نقد می‌کشیدند، اما تأثیری از آن انتقاداتها نمی‌دیدند.

این نگاه انتقادگرا از اواخر دهه ۹۰ جای خود را به همراهی بیشتری داد و شروع پرتحرک برای برخورد با مناسد و آن هم دقیقاً از درون دستگاه قضایی، توجه افکار عمومی را به خود جلب کرد، برخورد با قضات مساله دارو دادگاهی شدن یکی از چهره‌های اصلی دوره پیشین حوزه ریاست قوه، جان تازه‌ای به امید و اعتماد مردم داد و این سرمایه کم‌رنگ شده رفته رفته جای خود را ابتدا به امید و سپس به اعتماد داد؛ نگاهی به فراز و فرود سیاست‌ورزی قوه قضائیه در این سه سال، اما وجه دیگری هم داشت.

نارضایتی شکل گرفته عمومی ناشی از عملکرد قابل نقد دولت، مساله دیگری بود که اذهان عمومی را با مقایسه رویکرد تحول خواه در دستگاه قضایی به این جمع‌بندی می‌رساند که اگر یکی از سه قوه حاکمیتی تا این حد می‌تواند به تغییر ریل و امیدآفرینی موثر عمل کند، پس این باب برای دولت به عنوان اصلی‌ترین دستگاه اجرایی کشور هم گشوده است؛ در همین فضا سرمایه اجتماعی شکل گرفته برشانه‌های اعتماد به دستگاه قضایی مطالبه خود را این بار روانه دولت و مسؤولان اجرایی کرده است. در نگاهی به گذشته با بازخوانی پایه های اصلی این امید و اعتماد، شاید بتوان یکی از کلیدی ترین نکات مربوط به این سرمایه را حرکت در چارچوب و برنامه‌ای دانست که پیش از این به «سند تحول قوه قضائیه» معروف شده بود؛ سندی که بر مبنای هفت ماموریت اصلی برگرفته از تکالیف تعیین شده در قانون اساسی و سیاست‌های کلی نظام، قوه قضائیه را ملزم به پیگیری ماموریت‌های می‌کرد که شاید پیش از این توجه چندانی به آن نمی‌شد، از احیای حقوق عامه و گسترش عدل و آزادی‌های مشروع تا حمایت از حقوق مالکیت اشخاص و اصلاح مجرمان و پیشگیری از وقوع جرائم و دعاوی.

اما قطعاً یکی از اس‌اس‌ا‌س استمرار آن در دوره که رهبر انقلاب هم خواستار استمرار آن در دوره جدید ریاست دستگاه قضایی شدند، «احیای حقوق عامه» بود که نسبت مستقیمی با عدالت اجتماعی دارد. هرچند پرداختن به عدالت در کنار توجه به آزادی‌های مشروع، از نکات طرفی بود که در دوره اخیر قوه قضائیه مورد تأکید قرار گرفت و فضای جدیدی را ملزم به پیگیری ماموریت‌های اجتماعی قرار داد؛ البته موضوع حقوق عامه در عین حال یکی از عناوین پرمناقشه‌ای است که منتقد هم کم ندارد و زمانی که برای احیای حقوق عامه اقدام می‌شود، مصادیق مختلفی را در برمی‌گیرد که همین نقطه مخالفت‌های متعددی را در پی دارد، کم‌این‌که برخی پرداختن در قوه قضائیه به امر حقوق عمومی را دخالت در

معظم انقلاب اسلامی با تشکر از اعتماد، حمایت‌ها و راهنمایی‌های حکیمانه معظم‌له در دوره مسؤولیت خود در دستگاه قضایی و همچنین الطاف ویژه ایشان نسبت به عملکرد دو سال گذشته قوه قضائیه در دیدار اخیر با مسؤولان این قوه، با اشاره به اهمیت امور دولت آینده و فرصت زمانی محدود برای

سیاسی و از بعد اقتصادی و توجه به آزادی‌های اجتماعی و رسمیت یافتن حق اعتراض بسیار بود. که در دوره نوین دستگاه قضایی محقق شده بود.

ابطال واگذاری شرکت مغان با رویکرد احیای حقوق عامه

در حالی که ارزش کشت و صنعت ۲۷ هزار هکتاری دشت مغان طبق آخرین گزارش دیوان محاسبات ۴ هزار میلیارد تومان بود، این شرکت در سال ۹۷ با ۵۴ درصد تخفیف به یک شرکت خصوصی تولید بیسکونیت واگذار شده بود؛ در حالی که سرمایه اولیه دشت مغان که در سال ۱۳۴۳ با ۷ میلیارد ریال (معادل ۱۰۰ میلیون دلار) بود و سرمایه‌یادداشت شده در روی این کشت و صنعت بزرگ در زمان واگذاری ۵/۵ میلیارد دلار بوده که البته بر اساس گزارش تفریق بودجه سال ۹۶ که از سوی دیوان محاسبات کل کشور اعلام شد، ارزش روز کشت و صنعت دشت مغان ۴ هزار میلیارد تومان برآورد شد، پس از مناقشات پیش آمده درباره واگذاری این شرکت، رئیس قوه قضائیه جلسه ویژه ای تحت عنوان احیای حقوق عامه در حوزه خصوصی سازی شرکت کشت و صنعت مغان برگزار کرد و نهایتاً در نتیجه سفر سید ابراهیم رئیسی به استان اردبیل و تأکیدات وی برای تسریع در تعیین وضعیت واگذاری شرکت کشت و صنعت مغان، موضوع واگذاری شرکت کشت و صنعت مغان ابطال شد.

رونق تولید در کارخانه ماشین سازی تبریز یکی از کارخانه‌هایی است که گرفتار واگذاری بدون ضابطه شده بود که در نتیجه ورود قاطعانه دستگاه قضایی، مشکلات مربوط به این کارخانه رفع شد، گروه ماشین سازی تبریز با بیش از پنجاه سال سابقه تولید انواع ماشین‌های ابزار و ارائه مستخدمان پس از فروش در سطح کشور جزو کارخانجات قدیمی و مادر ایران محسوب می‌شود، اما این شرکت با سابقه طی سال‌های اخیر با مشکلات متعددی در فرایند خصوصی سازی مواجه بود که پس از کتش و قوس‌هایی توسط سازمان خصوصی سازی در اردیبهشت ۹۷ به بخش خصوصی واگذار شد ولی با مطرح شدن تخلفات ارزی «فرخارد» مالک جدید این مجموعه، بار دیگر در دست‌انداز افتاد تا این‌که با ورود دستگاه قضا مشکل این مجموعه حل شد. در این پرونده تنها یک اقدام دستگاه قضا بازگشت ماشین سازی تبریز به دولت بود، ارزش واگذاری و قیمت کارشناسی برآورد شده ۶۸۸ میلیارد تومان بود که با پیگیری صورت گرفته این واگذاری ابطال شد و گروه صنعتی ماشین سازی تبریز به بیت المال اعاده شد. پس از ورود دستگاه قضا و حل مشکلات کارخانه ماشین سازی، قراردادی ۶ساله و ۳۰ میلیون دلاری صادرات میان این کارخانه و شرکت سوریه ای منعقد شد و قربانعلی فرخزاد هم به جرم مشارکت در اخلاال نظام ارزی به صورت شبکه‌ای به ۲۰ سال حبس، محکوم شد.

ابطال واگذاری هفت تپه

موضوع هفت تپه یک موضوع چندوجهی است که یک بخش آن مربوط به تخلفات مدیران این شرکت در ارتباط با ارزیابی است که دریافت کردند و از ارتباطات ناسالم با برخی از عوامل بانکی، اما بخش دیگر این پرونده مربوط به سازمان خصوصی سازی و واگذاری هفت تپه بود. نخستین اعتراضات کارگران این مجموعه عظیم تولیدی به سال ۹۷ برمی‌گردد؛ شرکت نیشکر هفت تپه در سال ۹۴ در حال بازسازی توسط شرکت نوسازی صنایع ایران بود که به‌صورت غیرمنتظره به بخش خصوصی واگذار شد و از همان زمان اعتراضات کارگران به علت تعلل در پرداخت حقوق شروع شد هرچند وقتی کارگران متوجه تخلف مالکان شدند نوع برخورد و مطالبه‌گری آنها هم تغییر کرد، رئیس قوه قضائیه به دادستان کل کشور ماموریت ویژه داد تا موضوع مربوط به هفت تپه را به صورت تخصصی بررسی و تحقیق و پیگیری کند و با پیگیری دستگاه قضایی از محل منابع توقیفی شرکت هفت تپه حقوق‌های معوقه پرسنل شرکت هفت تپه پرداخت شد و در خرداد ماه سال گذشته نیز تعدادی از محکومان امنیتی از جمله برخی کارگران هفت تپه مشمول عفو و یا تخفیف مجازات شدند. البته در اردیبهشت سال جاری، دادخواست ابطال واگذاری شرکت هفت تپه به دادگاه ویژه حقوقی رسیدگی‌کننده به پرونده‌های مساله‌دار خصوصی سازی، ارجاع و رأی ابطال واگذاری هفت تپه صادر شد که نهایتاً بر اساس این رأی، مالکیت این شرکت باخشد به دولت واگذار شود.

تمهید مقدمات استقرار دولت، از ایشان درخواست کرد در صورت صلاحدید اجازه فرمایند در فرصت باقیمانده، در تمهید مقدمات تشکیل دولت جدید متمرکز شده و معظم‌له درخصوص ریاست قوه قضائیه، به نحو صلاح‌دید اتخاذ تصمیم فرمایند.

تلاش برای ساماندهی مساله کولبری

کولبری از شاخص‌ترین معضلات استان‌های مرزی است که هر از گاهی نیز اخبار ناخوشایندی از تبعات انسانی آن به گوش می‌رسد؛ پدیده‌ای که علاوه بر مشکلات امنیتی برای کشور، به دلیل ورود کالا‌های قاچاق به نظام تولید هم لطمه زده است. تا پیش از سال ۹۲ بحث کولبری در ادبیات رسانه‌ای کشور متداول نبود و این پدیده از زمانی سر بران‌ها افتاد که دولت اعلام کرد به دنبال طرح جدیدی برای عبور و مرور کالا در گذرگاه‌های مرزی است. مرگ تلخ کولبرها در دل کوه‌ها و تحرکات عناصر تروریست در قالب کولبران مهم‌ترین دلایلی بود که مسؤولان و فعالان مدنی و رسانه‌ای آنها را ضرورت حل این معضل سخن گفتند. بارها، رئیس‌سازمان بازرگانی و استفاده از کارت‌های قاچاقچی یک مساله است و قاچاق حرفه‌ای یک مساله دیگر؛ باید با جریاناتی که کولبرها را سازماندهی و از آنها سوء استفاده می‌کنند برخورد کرد. قاچاقچی اصلی همان کاخ نشینی است که از عده‌ای کولبر سوء استفاده می‌کند؛ رئیس دستگاه قضا البته بر لزوم ساماندهی صدور کارت‌های بازرگانی و استفاده از کارت‌های بازرگانی یک بار مصرف برای جلوگیری از قاچاق کالا هم تأکید کرد و از سوی دیگر «راه اندازی سریع بازارچه های مرزی» از دیگر راهکارهایی بود که موجب ساماندهی وضعیت کولبری شد.

بازگشت امید به کارخانه‌های متروکه

پیرو گزارش سازمان بازرسی و دستور رئیس قوه قضائیه در سفر به استان گیلان در خصوص کارخانه الکتریک ایران، رشت، با تکمیل پرونده و اقدامات قضایی توسط دادگستری استان گیلان، سهام این شرکت به صندوق بازنشستگی کشوری بازگشت.

در پی گزارش مستند و مبسوط بازرسی کل استان گیلان در خصوص واگذاری ناموفق شرکت الکتریک رشت و تعطیلی و توقف تولید و اشتغال در این کارخانه بزرگ و دستور مؤکد رئیس قوه قضائیه و پیگیری و نظارت مستمر مسؤولان قضایی گیلان، اخیراً سهام این شرکت و اراضی املاک کارخانه بالغ بر هشت و نیم هکتار در داخل شهر رشت به ارزش بالغ بر هزار میلیارد تومان اقاله و این اموال به بیت‌المال بازگردانده شده است.

شرکت الکتریک رشت به عنوان یکی از تولیدکننده‌های اصلی محصولات الکتریکی و دارای ۲ هزار نفر کارگر، سال ۸۲ به بخش خصوصی واگذار شده بود، ولی خریداران به رغم توافق اولیه واحد تولیدی را تعطیل کرده و به فروش گذاشته بودند.

طی سفری که رئیس قوه قضائیه بهمن سال گذشته به استان گیلان داشت، پس از بازدید از کارخانه رشت الکتریک دستور رسیدگی فوری به وضعیت این کارخانه را صادر کرد که نهایتاً این واگذاری با توافق طرفین فسخ شد.

تشویق سوت‌زنان فساد

مردم‌محوری یکی از شاخصه‌های دستگاه قضایی در دوره تحول است؛ در همین راستا، عموم مردم و شهروندان در بخش‌ها و صنفا‌ها و محیط‌های مختلف می‌توانند به عنوان بازوان نظارتی قوه قضائیه، هرگونه تخلف و فساد و اقدام خلاف قانون را گزارش دهند؛ بسترهای این امر در دوره تحول در دستگاه قضایی ایجاد شده است. در همین راستا در ۲۹ مرداد ۹۹، طی مراسمی فاز نخست «سامانه گزارشگری فساد» با شعار «هر ایرانی یک ناظر» در سازمان بازرسی کل کشور افتتاح شد. این سامانه صرفاً مختص سازمان بازرسی کل کشور است وبگونه طراحی‌شده که در عین سادگی و سهولت کار، از امنیت بالایی نیز برخوردار است.

«جلب مشارکت عمومی در پذیرش مسؤولیت اجتماعی و فعال کردن ظرفیت مطالبه‌گری مردمی در مقابله با سوء جریانات، تخلفات و جرایم در دستگاه‌های اجرایی»؛ «بهره‌گیری از ظرفیت وتوان خبری، علمی، تجربی و تخصصی اشخاص حقیقی و حقوقی در ارائه تحلیل محیطی و آسیب‌شناسی از عملکرد دستگاه‌های اجرایی»؛ «ایجاد شبکه ساختار یافته از گزارشگران (سوت‌زنان) و افشاکنندگان فساد» در زمره اهم اهداف سازمان بازرسی کل کشور در راه‌اندازی «سامانه گزارشگران فساد» است.

غلامحسین اسماعیلی سخنگوی قوه قضائیه، در ۲۱ اردیبهشت ۱۴۰۰ به ارائه گزارشی پیرامون کارکرد سامانه گزارشگری فساد سازمان بازرسی کل کشور پرداخت و گفت: در سال ۱۳۹۹ بیش از ۱۲۰ هزار گزارش مردمی از سوی سازمان بازرسی کل کشور دریافت شده و ۹۶ درصد این گزارش‌ها مورد رسیدگی قرار گرفته است.